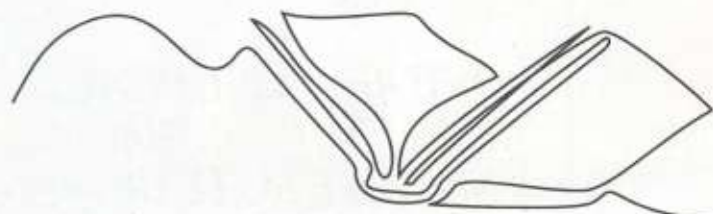

KNJIGE

Zanimljivo, ali ne i neočekivano, Heideggerov nacizam akademska je zajednica brzo zaboravila i oprostila mu, iako je bio član Hitlerove stranke sve do 1945. godine. Njegovo kasnije posipanje pepelom imalo je samo ritualnu funkciju

BOURDIEU O HEIDEGGERU

AKTUALNOST OVE KNJIGE LEŽI U NOVIM PROROCIMA KONZERVATIVNE REVOLUCIJE

Pierre Bourdieu

Politička ontologija Martina Heideggera

TIM press, 2022., prijevod Rade Kalanj

184 str., 85 kn

Ocjena: Posuditi

piše: **Feda Gavrilović**

Heideggerovo pristajanje uz nacističku stranku i njezinu ideologiju jedno je od najkontroverznijih poglavlja filozofije 20. stoljeća. Njime se bavi sociolog Pierre Bourdieu u knjizi "Politička ontologija Martina Heideggera" iz 1988. Knjiga je nedavno izašla u hrvatskom prijevodu Rade Kalanja i s njegovim pogovorom, te u nakladi TIM pressa. Iako je riječ o literaturi koja za potpuno razumijevanje zahtijeva školovanog filozofa kao čitatelja, njezina je tema intrigantna i aktualna.

Pierre Bourdieu bio je sociolog, pa je i ova analiza Heideggerove misli (ali još više, Heideggerova baratanja vlastitom mišlju) na razmeđu sociologije i filozofije. To jest, knjiga je pokušaj smještanja Heideggera unutar nekog određenog polja - primjerice onoga filozofije, sveučilišta, politike Weimarske Republike, odnosno Trećeg Reicha. "Polje" je važan pojam u Bourdieuovoj teoriji, a označava društveni sustav koji podrazumijeva neku hijerarhiju, žargon i pravila. Unutar određenog polja proizvode se značenja i cirkuliraju znanja. Ukratko, riječ je o kontekstu unutar kojega se neka disciplina odvija i unutar kojega se pozicioniraju svi oni koji se tom disciplinom bave, ili koji je na neki način dodiruju.

Martin Heidegger odlučio je stati na stranu nacista kao profesor filozofije na Sveučilištu u Freiburgu, 1933. Kratko vrijeme bio je i rektor Sveučilišta (1933. i 1934.), upravo u doba kada Hitler stupa na vlast. U političkom i svjetonazorskom

tradicionalizmu nacizma ovaj je filozof, možda, vidio prisutnost sekulariziranog osjećaja svetoga, odnosno bitka ("tubitka", ako hoćete). Osjetio je da se čovjeku u takvoj desno-autoritativnoj zajednici vraća smisao, izgubljen u modernom svijetu. S rektorske se pozicije ubrzo povukao, kako kažu njegovi biografi, vjerojatno zbog prevelike birokracije koju taj posao iziskuje i koja nije bila po volji njegovim inklinacijama prema apstraktnoj kontemplaciji.

Bourdieu daje nekoliko konteksta unutar kojih bismo trebali shvatiti Heideggerovu "političku ontologiju". Najprije govori o društvenom kontekstu jačanja ideja "konzervativne revolucije" u Weimarskoj Republici, potom o klimi na sveučilištima i odnosu Heideggera s drugim kolegama misliocima, napose neokantovcima u polemikama s kojima je brusio vlastite nazore, a naposljetku se osvrće na područje koje se za Heideggera može smatrati specifičnim i u kojemu je bio majstor, a to je osebujna uporaba jezika.

Prvi je dio knjige svakako najaktualniji i najpristupačniji širokoj publici. Pozivajući se na dvadesetih popularne knjige, ali i filmove, poput "Metropolisa" Fritza Langa, autor oslikava klimu nesigurnosti i nesnalaženja u sve modernijem i industrijaliziranim svijetu. Tada su se nudili i različiti metafizički izlazi. Jedan je od njih, recimo, glorifikacija radnika s desne, odnosno tradicionalističke, gotovo mistične pozicije (nasuprot omraženoj realnoj, socijalističkoj) kod Ernsta Jünger, inače Heideggerova korespondenta. Izlaz je bio i fatalizam nužnog prihvaćanja propasti

Pierre Bourdieu bio je sociolog, pa je i ova analiza Heideggerove misli na razmeđu sociologije i filozofije. To jest, knjiga je pokušaj smještanja Heideggera unutar nekog određenog polja - primjerice onoga filozofije, sveučilišta, politike Weimarske Republike, odnosno Trećeg Reicha.

AFP

civilizacije Oswalda Spenglera (za kojega ne bih rekao niti da je konzervativan, niti revolucionar, ali se svakako uklapa u mračnu filozofiju tog doba). Bourdieu pristupa svim ovim fenomenima s prilične visine koju je pretpostavljao francuski akademski diskurs kraja 1980-ih, kada je iracionalno u svijetu bilo u fazi oseke, za razliku od danas.

Vrlo je duhovita analiza koju Bourdieu posvećuje Heideggerovu jeziku, njegovim neobičnim tvorbama i često neopravdanim povezivanjima riječi. Njima je filozof želio istaknuti bitnu ukorijenjenost svoga sustava, to jest dati iluziju njegove nužnosti i totaliteta. Ali (ne manje važno i možda podsvjesno) time je stvarao i dvoznačnost, interpretativnu nesigurnost koja zapravo ističe (ili skriva) nešto posve suprotno - potpunu klimavost sustava. "Heideggerova je filozofija nesumnjivo prvi i najdovršeniji među filozofskim ready-madeovima, djelima stvorenima interpretacijom ili, točnije, interakcijom između interpretatora koji nužno postupaju neumjereno i proizvođača koji svojim demantijima i dotjerivanjima zadržava nepremostivi razmak između djela i svih interpretacija", piše Bourdieu.

Zanimljivo, ali ne i neočekivano, Heideggerov nacizam akademska je zajednica brzo zaboravila i oprostila, iako je bio član Hitlerove stranke sve do 1945. Nakon rata je nakratko suspendiran sa Sveučilišta u Freiburgu, ali već 1953. postaje profesor emeritus. Kasnije filozofovo posipanje pepelom imalo je samo ritualnu funkciju. Možda je razlog tome upravo "akademski aristokratizam" (kako kaže Bourdieu), odnosno jezična i misaona složenost koja

godu ušima drugih akademskih aristokrata, makar njihovi sustavi bili nekompatibilni s Heideggerovom mišlju (ionako izrazito podložnom tumačenju). Bourdieu s razmjernim iznenađenjem navodi pokušaje pomirenja Marxa i Heideggera primjerice kod Jeana Beaufreta, Henrija Lefebvrea, François Châteleta (zanimljivo, ovdje ne spominje Derridu). No, i spoj nespojivoga je moguć budući da je glavna poluga Heideggerova diskursa bila fleksibilnost riječi u svim njihovim svojstvima: od zvučnosti do etimologije.

Ipak, ova knjiga nije aktualna zbog neke opasnosti od infiltracije regresivnih ideja u akademski, filozofski diskurs, ili u sveučilišne krugove danas. Naime, suvremena desna misao djeluje na nešto bazičnijoj razini, pa iz današnje perspektive nije čudno da su Heideggera (pre) uzeli ljevičari i marksisti, s obzirom na goruću im želju za osmišljavanjem bitka u uvjetima izrazito dehumanizirajućim i nepovoljnim za ikakvu proizvodnju, a ponajmanje onu smisla. Aktualnost ove knjige leži u novim prorocima konzervativne revolucije koje bi Bourdieu svrstao među publiciste i esejiste. Oni, od Jordana Petersona do Aleksandra Dugina, koristeći aktualne krize (od ekonomske do egzistencijalne) nude nesretnom građaninu 21. stoljeća, potpuno asimiliranu u dehumanizirajući kapitalistički sustav i posve sluđenu od sveopće nesigurnosti, metafizičku utjehu, mističan smisao i toplo utočište u fantaziji o ljepšim vremenima prošlosti. Nisam siguran da oni čekaju svoga Heideggera, ali mislim da se ne bi žalili kada bi ugledali kojeg Führera.